

TEZĂUR LITURGIC
28 DECEMBRIE
SF. IUSTIN POPOVICI

VIAȚA
SF. 20.000
MUCENICI
DE LA
NICOMIDIA

BELGRAD, 1977

Архимандрит ЈУСТИН Поповић ЖИТИЈА СВЕТИХ

28. ДЕЦЕМБАР СТРАДАЊЕ СВЕТИХ ДВАДЕСЕТ ХИЉАДА МУЧЕНИКА НИКОМИДИЈСКИХ

У ДРУГОЈ години царовања цара Максимијана,^[1] када се већ припремаше гоњење на хришћане, света вера Христова цветаше као многоцветно пролеће, и пастири и учитељи Цркве као духовне ластавице и славуји отворено објављиваху догмате православне вере. Међу њима беше тада и свети Кирил, славни епископ Никомидијски, украшен праведним животом и даром речитости. Благодарећи његовој проповеди, хришћанска вера стаде допирати и до царских палата Максимијанових. Многи од најбољих слугу царевих почеше се одвраћати од идола и приступати Христу. Када за то сазнаде Максимијан, он намисли одмах кренути у гоњење Цркве Христове, али му у то време беше на прагу рат са варварима. Зато он реши да најпре удари на спољње непријатеље и победи их, па да затим објави унутрашњи рат, не непријатељима већ својим поданицима – хришћанима, који беху корисни по царство, јер

својим молитвама и правоверјем утврђиваху отачаство. А када он крену из Никомидије и отиде у рат противу Етиопљана, светлост свете вере сијаше још јаче, просвећујући неверне; и увећаваше се војска Христова у то време и спремаше се за предстојећи подвиг. Бејаше у то време у Никомидији једна прекрасна девојка, одгајена у царским палатама, по имену Домна. Цар је предаде својим поганим боговима на чување девичанства, и начини је при своме дворцу главном идолском жречицом. По промислу Божијем Домни дође до руку књига новозаветних списа: Света Дела Апостолска и Посланице светог апостола Павла. Читајући ту књигу, она се поче просвећивати душом. И радоваше се она што пронађе такву ризницу духовну, и дивљаше се великом веровању хришћана у Јединога Бога, и туговаше душом што се до тада налазила у тами незнања и ноћи заблуде. Желећи пак свим срцем да се што потпуније упозна са хришћанском вером и да јој се придружи, она не оклевајући призва к себи једну девојку – хришћанку, ћерку знаменитог сенатора; и поучена од ове, она ноћу тајно од свих оде к светоме епископу Кирилу. Он је довољно поучи из Божанственог Писма, и осенивши је крсним знаком огласи је,^[2] па је

повери једном светом ђакону, по имену Агапију, да она под његовим руководством припреми себе постом и молитвама за свето крштење. Домна све што јој се наређиваше обављаше тајно, и нико није знао о томе осим једног евнуха њеног, сличног њој по доброј нарави, који се звао Индис и који је заједно с њом приступио светој вери и такође се припремао за крштење. А кад се наврши време одређено од епископа, Домна, и Индис бише крштени. И тако девојка, којој беше не више до четрнаест година, после првог рођендана њеног – телесног, роди се и другим рођењем – духовним. Вративши се у дворцац, Домна се ничим другим не бављаше већ сво време провођаше у молитви, посту и читању Светога Писма. Једном, читајући Дела Апостола, она дође до места где стајаше написано: Колико их год бејаше који имађаху њиве или куће, продаваху и доношаху новце што узимаху за то, и метаху пред ноге апостолима (Д. А. 4, 34-35). Тада света Домна одлучи да и она уради то исто. И покупивши сву своју имовину: злато и сребро, драго камење и бисерје, скупоцене хаљине и сву девојачку спрему, она тајно однесе своје духовном оцу, светом Кирилу, и метну све то пред ноге његове као пред ноге апостолске. При том га мољаше да сав новац што добије за то, својим рукама разда

невољнима. Тако стварно и би.
Убрзо после тога свети Кирил се престави к Богу. А Домна, све његове поуке чувајући дубоко у срцу свом, стараше се да и дању и ноћу угоди Богу, усрдно Му служећи са својим једномишљеником и духовним братом, Индисом евнухом, са којим се она заједно и роди од воде и Духа (ср. Јн. 3, 5). Поучавајући се у закону Господњем, они се свакодневно пошћаху све до вечера, а касно увече њихова трпеза беше хлеб сув и вода. Храну пак одређену им од цара, и давану им сваки дан, они тајно сву раздаваху ништима, и тако храњаху гладне.

Прводећи такав богоугодни живот, Домна и Индис се, као град који на гори стоји, не могаху сакрити, иако су на све могуће начине и веома брижљиво радили да то сакрију. Њихова побожност се обелодани, као светилник испод поклопца и благо пронађено у пољу,^[3] пошто је Бог хтео да ово двоје светих постану пример вернима а посрамљење невернима. Дакле, старешина дворских евнуха, који уједно беше управник двора и начелник царске трпезе, сазнаде за свакодневно пошћење Домне и Индиса. Па место да се удиви таквој строгости њихова живљења, он се лати насиља, и бијаше их дуго, приморавајући их да кажу на шта су употребљавали добијену храну. Али они

скриваху своју врлину и никако не хтедоше да кажу. Тада један евнух, Персијанац по пореклу и незнабожац по вери, приступи к старешини евнуха и поче му причати о њиховој врлини као о неком злочину, клеветајући их и ружећи их. Причајући старешини о кротком и чистом животу Домне и Индиса, и о њиховом уздржавању од хране, и о томе како они добијану храну раздају царевим противницима, убогим хришћанима, он на крају рече: Ако хоћеш да сазнаш истину, ти отвори њихове сандуке, па ћеш се уверити да моје речи нису лажне.

Тада старешина евнуха, уједно и управник двора, узне кључеве од Домне и Индиса и оде да прегледа њихове одаје и сандуке. Отворивши их, он ништа не нађе сем часнога крста, Новог Завета, двеју рогожа простртих на земљи, земљане кадионице, свеће, и малене дрвене кутије са Пречистим Тајнама.[4] А где је злато, – упита их онда старешина, – где су скупоцене хаљине, и остале драгоцености и накити? Пошто не доби одговора, он поново стави на муке Домну и Индиса; али и тиме ништа не успе. Тада он нареди да их одведу на друго место и држе у затвору, док он не извести о њима цара. А када свету девојку извођаху из њеног обиталишта да је воде у затвор, она

кришом узео књигу Нови Завет и сакри је у својој хаљини, јер књига беше мала и могла се лако сакрити; исто тако и Индис узео малену кутијицу са Божанским Тајнама. И обоје бише затворени, и дуго време глађу и жеђу морени; јер неправедни мучитељ тако пресуди: да од глади умру они који гладне храњаху. Од дугог неједења млада девојка се разболе телом. Али Онај који се стара о птицама и зверима и насићује све што живи,^[5] Бог – Промислитељ, не презре слуге Своје дуго мучене глађу: једне ноћи Он им посла ангеле Своје, који их обасјаше у тами небеском светлошћу, поставише чудесну трпезу – небеску храну и необично пиће, па отидоше. Домна и Индис се окрепише јевши и пивши са предложене им трпезе, и заборавише на пређашње злопаћење. Утешени јављењем ангела и насићени анђелском храном, лица им веома сијаху, и они, седећи као у палати радости, запеваше Давидов псалом: Нека се салом и уљем насити душа моја, и радосним гласом хвалиће те уста моја (Псал. 62, 6).

Ускоро после тога дође старешина евнуха да види јесу ли Домна и Индис побеђени глађу, пошто је сматрао да ће их на тај начин приморати да му се покоре. Али када их угледа радосне, светла лица и веселе душе, он одбаци јарост и свирепост држање, пошто тиме ништа не

могаде постићи, па се заодену притворном кротошћу, и нареди им да се врате у своје раније обиталиште. И поново им поче давати све у изобиљу, као и раније: храну и одело, злато и сребро, и девојачке наките и украсе. Но света Домна поново тајно раздаваше ништима све, не само храну него и скупоцене хаљине. Видећи пак мноштво ништих који се стицаху к њој као к својој хранитељки, она узе свој појас, украшен бисерјем и драгим камењем, и све остале наките и спрему, и посла ђакону Алимпију да све то прода, и да добијени новац употреби на исхрану гладних. Размишљајући затим на који начин да се избави од становања са грешницима и живљења у дворцу, пуном идолопоклоничких гадости, света Домна се сети Богородитеља Давида, који бежећи од Саула направи се луд пред царем Гатским Ахисом (1. Цар. 21, 10-15). Тако се и она направи луда, и стаде падати, пуштати бале, дрхтати и викати. Када за то сазнаде управник двора и старешина евнуха, би му жао ње, и недоумеваше како би је излечио. Но чувши да хришћани исцељују такве болести, он дозвољава хришћанског епископа, светог Антима,^[6] прејемника светог Кирила, и повери му девојку да је исцели до царева повратка из рата, а евнуха Индиса додели да јој служи. Епископ, разумевши Духом Домнину намеру,

прими је радо, и одасла је у један девојачки манастир. А Домна се неисказано радоваше и весељаше што се избави од становања међу незнабошцима и што се удостоји живети међу хришћанима.

Након неког времена Максимијан се у тријумфу врати из рата. Своју победу над непријатељима приписујући не Свевишњем Богу, силноме у биткама, него својим бездахним идолима, он намисли да им узнесе благодарност тиме што ће им принети погане жртве и што ће отпочети са гоњењем хришћана. Стога он припреми усред града гледалиште, изнесе тамо из својих палата идоле златне и сребрне, постави их на царске престоле, овенча их венцима, па им стаде приносити на жртву угојене теоце. Жрецима пак цар нареди да телећом крвљу окропе присутни народ. А хришћани који се налажаху међу гледаоцима, одмах стадоше излазити из гомиле, да не би били оскврњени тим незнабожачким кропљењем. Када то примети, цар стаде громко викати обраћајући се народу:

„Куда то одлазите, о људи! претпостављајући таму светлости и не верујући у постојање ових богова помоћу којих се држи васељена? Зар ви не видесте победе и тријумфе? Зар ви не видесте како се много блага додаје пређашњем благу, и како је све у миру, како нам сваки дан

придолазе нова блага, и ми сада поседујемо таква блага каква раније имали нисмо? Зар ви не видите како расте наша слава, како се проширује царевина, како нам се покорављају једни градови, а други ће нам се покорити? Зар ви не видесте како освајамо царства других народа, и како све бива по жељи срца нашег? По чијем промишљању све то бива, ако не по промишљању ових богова којима служимо? Нека вас у то убеди благопријатне промене у ваздуху, умерене кише, и од богова давано изобиље плодова“.

Тако говораше безакони цар, приписујући постојање ономе што не постоји, и намеравајући да говори још многе друге ствари, али Господ, чији су сви судови истинити и праведни (Псал. 18, 10), не допусти лажи да се даље хваста и превазноси над истином, него усред ведрога и сунчаног дана изненада затутња страховита грмљавина, небо покрише тамни облаци, и настаде страховита олуја са силном кишом, муњама и градом. Очигледно овим се обелодани гњев Божји на незнабошце: те једни, уплашивши се грома, попадале на земљу као мртви; други нагоше бежати, обарајући и газећи један другога, због чега многи изгубише живот; а сам цар, пренеражен и преплашен, са стидом побеже у дворац. Тако се гледалиште растури, и

богомрски празник са поганим жртвама разори. А реке надођоше од силне кише и поплавише поља и уништише сав труд земљорадника, пошто беше време жетве.

И све ово би, да би незнабошци познали крепку руку Јединога Бога који је на небесима. Али то не разумеде злоћом ослепљени тврдоврати цар: уместо да позна силу Бога Истинога, он се отисну у још веће безумље, објављујући рат Ономе који је страшан царевима земаљским и одузима им живот (Псал. 75, 13).

Ускоро после тога, не налазећи Домну и Индиса међу жрецима који служаху дванаесторици најглавнијих лажних богова његових што беху у дворцу, цар упита где су они. Чувши да је Домна померила памећу, и налази се код људи који умеју да лече ту болест, а Индис јој додељен да је чува и да јој служи, Максимијан се силно разгњеви на старешину евнуха који их је ослободио службења боговима, лиши га чина, и да би га што више понизио и осрамотио одреди га да служи камилама у Клавдиопољу.[7] Дозвавши затим Индиса, цар га врати на пређашњу дужност: да служи боговима што су у царском дворцу. Но Индис и надаље служаше Јединоме Истинитоме Богу у кога је веровао, а цар то није знао.

У то време Максимијан поче отворено гонити

Цркву Христову, рушећи свете храмове, и зидајући незнабожачка идолишта. И у свима крајевима царевине он постави за игемоне људе опаке: да без милости муче хришћане. Сам пак цар беше најпрви и најсвирепији мучитељ: убијао је и уништавао хришћане и проливао невину крв као воду. Понекад је покушавао да их преласти лукавим речима, да би затим љутим мукама уморио оне који се не потчине лукавој обмани. Трагајући за свјатјејшим епископом Антимом који се негде крио и не налазећи га, Максимијан једном сам уђе у хришћанску цркву са мноштвом наоружаних војника, као вук у стадо. Обративши се народу, он покушаваше да их, час ласкама час претњама, привуче све својој заблуди. Напоследку рече: Одступите од своје ништавне вере! ако то не урадите, онда казна неће задоцнити. Видите овај храм у коме сте се сабрали: убрзо ћу га спалити заједно с вама!

Тада хришћански презвитер свети Гликерије јуначки иступи против цара и неустрашивим речима посрами безаконика. Јер он рече цару: „Царе, нити дарова које нам обећаваш желимо, нити се твојих претњи бојимо. Све што је у свету – сматрамо као сан; а не претрпети за Христа најљућа мучења – сматрамо за казну себи и штету. Ти се хвалиш победом над варварима, а

доживљујеш поразе од хришћанских жена и деце, јер је очигледно да је сила Христа нашег непобедива. Ко не памти скорашње громове и муње, и необичан град и кише? Многи од вас изненада помреше, и плодови земаљски од неочекиване поплаве пропадоше. То би јасан доказ гњева Божија, изазваног тиме што ти све приписа лажним боговима твојима а не Богу истиноме. Не бојимо се ми твојих гоњења, јер имамо небеско оружје од Цара свих којим се наоружавамо и заштићујемо, као што си ти сада окружен и заштићен својим оружјеносцима. И ми, противстајући теби, чврсто се надамо да ћемо однети чудесну победу: јер ми бијени – надвлађујемо, и падајући – побеђујемо“.

Мада се цар, слушајући ове речи, силно гњевљаше у срцу свом, ипак изиђе из цркве не учинивши никоме никакво зло. А благочестиви народ који се налажаше у цркви, узносећи славу Богу, хваљаше блаженог Гликерија због такве неустрашивости његове. Међутим цар, не могући дуго задржати у себи јарост своју, брзо нареди те ухватише Гликерија и доведоше преда њ на неправедни суд. И без икаквог ислеђења, цар одмах нареди да Гликерија душмански бију. И мучитељи бише мученика све док не изнемогоше А за то време биров викаше: Мање говори, Гликерије! не буди горд, ни бунтован, ни

непристојан! поштуј цара и римске законе! – А мученик, будући јачи од својих мучитеља, узвикиваше к своме Небеском Цару: Господе Исусе Христе! као што си ме укрепио да говорим о Теби, тако ме укрепи и да страдам за Тебе, да би ме Ти због ових страдања удостојио веће награде.

Ове речи још јаче распалише јарост Максимијанову, падајући као уље на огањ. Сам цар мучитељ настојаваше да целати што силније туку мученика и задају му што страшније ране, те се земља напоји његовом крвљу, и показаше се наге кости пошто месо отпаде с њих, и сви удови тела мученикова бише умртвљени. Једино још језик светог страдалца слободно збораше: Хришћанин сам! слуга сам Христа, јединог истинитог Бога! Он је једини – Господ мој, Он једини – Цар мој!

Пошто не беше у стању да и даље слуша такве речи Гликеријеве, цар мучитељ издаде наређење да Гликерије буде спаљен изван града. И неустрашиви страдалник Гликерије би миомирисна жртва Богу и благопријатна паљеница.

Ускоро опет наступи богомрски незнабожачки празник. Поведоше царева жртвене животиње ка дворском идолишту дванаест главних богова. Посматрајући жреце који иђаху у белим

хаљинама, и не видећи међу њима Индиса, цар упита где је он. А Индис у то време, обукавши се у врећу и затворивши се у својој одаји, туговаше и плакаше због погибије незнабожаца. О томе обавестише цара. Цар одмах дозва к себи Индиса, и видевши га у одећи туге и плача разумеде у чему је ствар, па не питајући га о његовој вери и животу нареди да му ставе окове на руке, ноге и око врата, и тако окована баце у тамницу. Затим поче поново распитивати о Домни, заборавивши на раније своје речи, и у гњеву, као пијан, често понављаше: Где је Домна? где је жречица Дијане и Минерве? – Њему поново одговорише да је она скренула памећу, и да ју је због тога старешина евнуха одаслао из дворца.

Опоменувши се тада старешине евнуха, цар нареди да му одсеку главу, и да свуда траже Домну. За ово царско наређење сазнаде се и у манастиру где беше Домна. Игуманија манастира Агатија, видећи да је немогуће сакрити Домну, она јој по мушкистриже косу и обуче је у мушко одело. Оградивши је затим сузном молитвом, она је пусти из своје свете обитељи, да се као мушкарац крије међу мушкињем, еда се не би сазнало да је девојка. Када они што тражаху Домну, нигде је не моглоше пронаћи, цар се још страшније разгњеви

и нареди да се сви манастири поруше и све монахиње насилно обешчасте и осрамоте. И одмах се по граду почеше чинити такве напасти и разарања, као да су варвари упали и пљачкају. Монахиње које беху јаче телом, побегоше у горе и пустиње, и кријаху се по пећинама и провалијама земаљским, волећи више да живе са зверима него са безаконицима, и да буду поједене од зверова него да падну у руке поганих људи. Оне пак од монахиња које не похиташе да побегну, бише ухваћене, па једне одвучене на суд и мучење, а друге у народна блудилишта – на оскврњење. Но сила Христова укрепљаваше све те монахиње и чуваше их неосрамоћене и необрукане. Међу њима бејаше једна по имену Теофила. Она беше нешто изузетно међу њима, и као луна међу звездама сијаше она међу монахињама својом красотом и лепотом, благородством и животом. Када је бестидни војници силом вуцијаху у блудилиште, она подиже и очи и руке к небу и са сузама вапијаше:

„О, Исусе мој, љубави моја, светлости моја, дисање моје, чувару девичанства мога и живота мога, погледај на невесту Твоју! Погледај на мене, Жениче мој невидљиви, и брзо ми притекни у помоћ, да не буде нарушен завет девичанства мога данога Теби, јер ево већ нема

више времена ни за молитву! Не предај зверовима душу која исповеда Тебе, да вуци не растргну овцу Твоју! Сачувај невесту Твоју, Жениче мој! Заштити девичанство моје, Изворе чистоте, да се прослави име Твоје, слављено од ангела!“

Док се она тако мољаше, Бог јој припремаше испуњење молитве њене. Када је уведоше у нечисто обиталиште јавних грешница, к њој уђе један војник, пун нечисте похоте, да оскврни беспрекорну невесту Христову. Но чим јој се приближи, он тог тренутка паде на земљу мртав, и лежаше крај њених ногу. А други војници који стајаху напољу и чекаху да он изађе, почеше се љутити на њега што се тако дуго задржава, пошто и сами жељаху да уђу тамо. Најзад један између њих, распаљен похотом, изгуби стрпљење и уђе унутра. Али га одмах ужас спопаде, јер угледа свога друга где лежи мртав на земљи. Но када још угледа он и неприступачну светлост која обасјава свету девојку, он тог часа изгуби вид, и ослепевши стаде рукама пипати зид да изађе напоље, али не могаше. Тако исто пострадаше и многи други који бестидно и са прљавом похотом улажаху к девојци.

То сазнадоше сви који тамо беху, и заједно дођоше не због похоте него да виде шта се то збива, и угледаше девојку која пристојно седи и

чита малену књижицу – Свето Еванђеље, које она имађаше код себе, а поред ње стоји прекрасан младић, који сијаше неисказаном светлошћу и посматра муњеносним очима. Угледавши младића, незнабошци се од силног страха дадоше у бегство, а други викаху: Ко је као Бог хришћански? – А када наступи ноћ, светлосни младић онај изведе Теофилу одатле, одведе је до Велике цркве, и увевши је у паперту рече јој: „Мир теби!“ па отиде. Свету девојку Теофилу обузе и страх и радост: страх – што је остави њен заштитник, а радост – што се читава избави из руку безаконика. И пришавши црквеним вратима она стаде лупати да јој отворе, јер хришћани, сабравши се за вршење свуноћне молитве Богу, беху изнутра затворили врата из страха од незнабожаца. Један од ђакона упита изнутра ко то лупа. А кад чу и распозна Теофилин глас, он обавести о томе присутни народ у цркви. Када отворише врата, сав народ похрли к светој девојци, јер свима беху познати и њено високо порекло и њен свети живот. О, како радосно и са каквим сузама сви они узношаху хвалу Богу, када сазнадоше како се она спасла од насиља незнабожаца и каквом је милошћу обасу Господ, сачувавши јој крепком руком девичанство! јер она не сакри преславна чудеса Божија, која треба не скривати него

објављивати. И света девојка павши ничице окваси црквени под сузама радости; и сви узнесоше Христу Господу општу благодарност. У то време неки од најзнатнијих велможа и главних дворских достојанственика царевих бише оптужени цару да су хришћани. Међу њима беше неки Доротеј, прослављени војсковођа и веома заслужан грађанин, који је носио титулу намесника Италије; а с њим беху Мардоније и Мигдоније, и други угледни достојанственици, чувени по својим заслугама, но далеко чувенији по својој вери и побожности. Када их доведоше пред цара ради ислеђења, цар их најпре изружи, па затим нареди те их без милости дуго бише, онда у окове оковаше, и у тамницу вргоше. И сваки дан хватаху и мучаху хришћане, и на разне начине убијаху. Утом дође празник Рождества Христова,^[8] и требало је принети Новорођеноме богату жртву. Зато се сви верни слеглоше цркви. Тада незнабожном цару приступише незнабожне слуге и рекоше: Царе! данас је велики празник у хришћана; они булазне као да је ово дан рођења њиховог Бога, и сви су се слегли у цркву да одпразнују овај догађај. Зато поступи тако, да лов не умакне из мреже: нареди војницима да заузму улаз у њихову цркву и нека се пред вратима цркве намести жртвеник боговима

нашим, а гласници нека нареде хришћанима да одмах изађу из цркве и сместа принесу жртве боговима нашим. А ако они не послушају, онда ти поступи с њима како је угодно твојој царској вољи. Но ако хоћеш да усвојиш наш предлог, онда уради овако: нареди да војници опколе цркву, запале је и погубе све хришћане непокорне теби. Истребивши на тај начин одједном људе опасне и штетне по твоје царство, ти ћеш убудуће бити без бригае.

Они још не беху довршили своју реч а Максимијан их раздрагано прекиде ускликнувши: Кунем вам се великим боговима, ја сам давно помишљао на то, и не знам шта ми је било да ту замисао досада не приведем у дело! А вама, о богови, нека је велика благодарност што урадисте тако да и слугама мојим благовремено дође на ум замисао, корисна по наше царство. И цар одмах нареди својим главним телохранитељима да са мноштвом војске оду и око хришћанске цркве наслажу кудељу, струготине и друге лако запаљиве предмете, и да строго са исуканим мачевима чувају све излазе из цркве, да не би ниједан хришћанин побегао из цркве. Када све то би урађено, у цркву уђе гласник послан од цара, и ставши напред цркве повика громко говорећи: О, људи! Господар васељене Максимијан који ме

посла к вама предлаже вам да изаберете једно од двога: или изишавши из цркве одмах принесите боговима жртву на жртвенику који је већ спремљен пред вратима цркве, па ћете остати живи; или пак, ако не послушате, сви ћете овде заједно погинути, јер је огањ већ готов и црква је сва унаоколо обложена суварцима. Зато бирајте брзо шта хоћете.

Рекавши то он умуче. Тада архиђакон, који стајаше код олтара а срце му беше запаљено огњем Божанске благодати, обрати се народу овим речима: О, мила моја браћо и једномишљеници! Еда ли не знате шта учинише у Вавилону Три Младића, чијем се непоколебљивом јунаштву и јачини у вери ми неисказано дивљасмо када пре неколико дана празновасмо њихов спомен? Они, не као усред огња стојећи већ као посред нежног цвећа шетајући, и сами песму певаху и сву створену природу на слављење Господа свих призиваху! И ми њих не само величасмо, него и жељасмо да постанемо заједничари њихових венаца.

Угледајмо се дакле на та Три Младића, пошто нас и само данашње време призива томе: јер и цар Максимијан је сличан цару Навуходоносору; но иако се они разликују по имену, али су слични и сложни по насилништву и безбожништву. И неће ли нас бити срамота када

они, младићи, и притом само три на броју, па још немајући пред собом ниједан пример великодушног подвига за истиниту веру, подвизаваху се онако славно; а ми смо далеко многобројнији од њих; толико многобројнији као да нас је безброј; поред тога многи су међу нама већ и стари, и ми имамо пред собом тако много примера јуначких страдања за Христа; и нас, толике на броју и такве, неће ли бити срамота да се покажемо привезани за овај краткотрајни живот, бојажљиви и малодушни, и да не искористимо ово садашње време које нас позива на подвиг, као велико преимућство, и да не презремо привремени живот ради Бога који нас је створио и предао на смрт душу Своју за нас, и да ми својом смрћу не дамо сведочанство наше јаке и непоколебљиве вере?! Ваистину, то би била неизмерна срамота. Ја говорим ово, када никаква награда не би уследила за нашим страдањем. Али, страдања овога века мала су према наградама, одређеним нам у ономе свету: вечни и безболни живот за овај кратки и бедни, непролазна слава за презрење пролазне славе, неодузимљива богатства и весеље које се никад не претвара у тугу. Та зар ћемо пожелети да још на земљи живимо? Није ли нам боље, користећи ову благопријатну прилику, да се постарамо отићи што пре ка оној слави умирући за Христа?

Погледајте, о браћо, на жртвеник у олтару Господњем и разумите, да је истинити Господ наш и Бог принесен на њему сада на жртву за нас. Па зар ми сада да не положимо душе своје за Њега на овом светом месту? Па зар да их не принесемо Њему на жртву, као неки принос? Тако говораше свети архиђакон, и сви се запалише жељом да умру за Христа, и једногласно ускликнуше: Хришћани смо, хришћани, царе, и твоје лажне богове не поштујемо!

Ово би достављено Максимијану. Он одмах нареди да се црква спали са свима хришћанима што се налажаху у њој. У том међувремену верни у цркви издвојише оглашене што беху међу њима и распоредише их у четири групе, да би се могло што пре обавити на њима свето крштење. А после крштења и миропомазања, сви бише причешћени Светим Тајнама. Док се то збивало, војници по наређењу поганог цара потпалише свуда око цркве наслагану кудељу, суварке и остало; зидови црквени се брзо запалише, и огроман пламен са свих страна покуља увис, продре унутра у цркву и стаде брзо гутати све. А хришћани горећи, громко кликтаху к Богу, и певаху песму Трију Младића призивајући сву твар ка песмопјенију. И не успеше они ни отпевати своја песмопјенија, а већ сви

предадоше своје свете душе у руке Господа свог, и постадоше благопријатна жртва Безазленоме Јагњету, закланоме за свет. Број спаљених беше двадесет хиљада.

Тако ова дивна војска светих мученика пређе из земаљске Цркве у Небеску, да тамо вечито празнује празник непрекидне радости.

У току пет дана потом гораше црква, и дим неки дизаше се из ње с опојним и дивним мирисом, и нека чудна златозарна светлост показиваше се на том месту. Максимијан пак, сматрајући да је побио и истребио све хришћане што их је било у граду, бављаше се играма, коњским тркама и разним приредбама позоришним.

У Никомидији бејаше близу позоришног гледалишта огромно идолиште незнабожачке богиње Церере.[9] Једном цар Максимијан са војском и народом дође к овоме идолишту и приношаше жртве богињи. Тада један од војника, по имену Зион а по чину војвода, покренут ревношћу за истиниту веру и не могући гледати такво незнабожје, стаде на једну узвишицу, и обраћајући се цару кликну: У заблуди си, царе, приносећи жртве мртвоме камењу и немоме дрвећу. То је несумњиво демонска обмана, која своје поклонике води у погибао. Расуди, Максимијане, и обративши к небу своје телесне очи заједно с духовним очима,

познај Творца из Његове видљиве творевине. Кроз твар познај какав је Творац, и научи се побожно поштовати Бога, коме су пријатни не крв и жртвени дим бесловесних животиња већ непорочне душе људске и чиста срца људска! Чувши то, Максимијан нареди да Зинову камењем разбију уста, развале лице и избију зубе, па да га затим једва жива одвуку изван града и тамо посеку мачем. Тако свети мученик Зион би овенчан венцем мучеништва. У то време свети Доротеј са Индисом и осталом дружином сеђаше у оковима. Блажени епископ Антим често их из свога скривалишта посећиваше посланицама својим, укрепљаваше их, саветоваше их да буду чврсти у вери, и побуђиваше их на подвиг. Једном незнабошци ухватише и доведоше цару Антимовог ђакона Теофила, који је ишао к мученицима са епископовом посланицом. Прочитавши ту посланицу, цар се испуни јарости, јер тамо беше написано не што је њему угодно већ што је светима корисно. Зато цар нареди да му одмах доведу Доротеја са његовом дружином. Када их доведоше, цар бесно погледа на њих, укори их, па им даде да прочитају посланицу Антимову. А они, угледавши ђакона, обрадоваше се душом, и издалека га поздрављаху светим погледима и радосним лицима; читане пак речи светитељеве

они слагаху у срцима својим. А цар, крвнички гледајући ђакона, са бесом му рече: Кажи ми, бедниче, ко је тај што ти даде ово писмо, и где се скрива?

Ђакон се најпре у срцу помоли Богу, па онда неустрашиво одговори: Ову посланицу дао ми је пастир, који, налазећи се сада далеко од свога стада, даје му савете и побуђује га на побожност. Нарочито сада, када је сазнао за најезду вукова и других зверова, он громко наређује својим овцама и јавља им шта треба да раде. А речи које он говори нису његове него су узете од нашег Врховног Пастира који је рекао: Не бојте се оних који убијају тело а душе не могу убити (Мт. 10, 28). Ето, ја те обавестих ко ми је дао ову посланицу, а где је он, то ти казати нећу. Било би очигледно безумље када бих ја, који сам толика добра добио од свога пастира, постао његов издајник. Он ће се и без нас ускоро показати: јер се не може сакрити град кад на гори стоји (Мт. 5, 14), као што је то рекао Божански глас.

Не будући у стању даље слушати смелу ђаконову реч, цар нареди да се ђакону сместа одреже свети језик његов, па затим изван града убити ђакона камењем и стрелама. После тога цар на разне начине погуби и остале свете мученике: Доротеју одсече главу, Мардонија сажеже огњем,

Мигдонија живог затрпа земљом у јами, а Горгонија, Индиса и Петра баци у море везавши им о врат воденично камење. И тако ови сјајни мученици Христови завршише свој подвиг и отидоше ка Господу једним путем, иако преко разних смрти.

У то време света Домна се кријаше на једној гори у пештери, хранећи се пустињским биљем што је расло око пештере. Чувши за смрт светих мученика, она се радоваше духом што они пређоше из плачевне долине земаљског живота у жуђени крај вечнога весеља. Но нарочито се она радоваше због свог духовног брата и једномишљеника Индиса, заједничара њеног у духовном рођењу њеном крштењем. А плакаше она због себе што једино она од свију њих не отиде с њима ка Господу истим путем мучеништва, и припремаше себе за подвиг иштући помоћ с неба.

Затим она сиђе са горе и уђе у град, одевена у оно исто мушко одело у које је беше обукла њена духовна мати Агатија. Не нашавши Агатију коју је тражила, светој Домни би јасно да је она са мноштвом других монахиња изгорела у цркви, и плака горко, не због њене смрти него због тога што се она не удостоји да заједно с њом умре за Христа. И стојећи на месту спаљене цркве, света Домна плакаше и ридаше квасећи пепео сузама

својим. А када се спусти ноћ, она оде на морску обалу, где Индис са осталим мученицима би потопљен. Рибари пак који стајаху тамо и припремаху мреже за ловљење рибе, угледавши свету девојку и због мушког одеа сматрајући је за мушкарца, рекоше јој: Ходи, младићу, и помози нам; па ако што уловимо, доделићемо и теби један део.

Она им радо приђе у помоћ. Када они бацише мрежу у море, па је затим стадоше извлачити на обалу, они осетише да је мрежа веома тешка, и једва је извукоше на земљу. Ноћ беше пуна месечине, и они угледаше мноштво риба, и усред њих тела трију мученика: Горгонија, Индиса и Петра. Рибаре спопаде страховит ужас, и они брзо скупише мреже и рибу, а тела светих мученика положише на земљу, па хитно седоше у чамац да отплове на другу обалу.

Притом они зваху и тобожњег младића да иде с њима, али он не хтеде. Тада му они дадоше за труд нешто рибе и мало хлеба, па отпловише. А света девојка Домна приђе к телима мученика, распознаде свакога, нарочито драгога Индиса, и стаде их с неисказаном радошћу грлити и целивати и топле сузе обилно проливати. А када се подиже, она угледа на мору лађу где са спуштеним једрима пристаје уз обалу.

Одмакнувши се од тела светих мученика, Домна

приђе к лађи, и обраћајући се морнарима показа им рибу. Сматрајући да се риба продаје, капетан лађе упита за цену, пошто је желео да је купи. Но Домна му одговори да је узме забадава. Капетан се лађе у недоумици, и рече јој: Тако ти Христа, кажи ми стварно, пошто продајеш рибу?

Чувши име Христово, света Домна разумеде да су на лађи хришћани, и исприча им о телима светих мученика, о свима мучењима њиховим, о именима њиховим. Тада капетан лађе са својим пријатељима одмах изнесе чиста платна и мирисе, уви тела светих, па их однесоше ка градским бедемима, недалеко од потока близу градске капије, где свети Доротеј са својима би погубљен. Тамо они чесно погребоше тела светих мученика. А капетан, познавши да је Домна једне вере с њима, и сматрајући је притом за младића, стаде је молити да иде с њима на лађу. „Останимо нераздвојно заједно до краја живота нашег“, говораше он. Но она, не пристајући на то, налагаше му да продужи свој пут. „Ја ћу остати овде, – рече она -, јер је близу крај живота мога; и ја нећу да се тело моје одваја од тела светих, са којима за живота бејох сједињена духом и вером“.

Тада јој капетан даде довољно злата, не за какву телесну потребу, пошто њој то не требаше, већ

за мирисе и тамјан, да њима кади гробове светих мученика, па оде својим путем. А света Домна дан и ноћ провођаше крај гробова светих мученика, кадећи их, омиомирујући их, и молећи се са сузама.

Међутим, не беше могуће да се дело светлости сакрије пред онима што су у тами, и да се жеља свете Домне за мучеништвом не оствари, јер она отворено чињаше оно што доликује побожности и поштовању светих. И цар би обавештен да некакав младић обилази хришћанске гробове и прекађује их. Цар се насмеја и рече: Треба и тај да погине истом смрћу с њима, да би личним искуством сазнао да је људима, који после смрти ништа не знају, узалуд указивати такво поштовање.

Рекавши то, цар одмах посла да јој одсеку главу. И света Домна би убијена мачем у време када се она мољаше крај гробова светих мученика.

Чесно пак тело њено незнабошци спалише огњем. У то време, после дугих мучења, би мачем посечен и свети мученик Јевтимије. Тако се Никомидија украси својим мученицима као звездама, допуњујући број двадесет хиљада дивним Гликеријем и преблаженим Зиномом и Теофилом, којима се присајединише Доротеј, Мардоније, Мигдоније, Индис, Горгоније[10] и Петар, и три свете девојке – монахиње: Агатија,

Теофила и прекрасна Домна, а завршетак свега сабора тога би Јевтимије, – у славу Христа истинитога Бога, коме са Оцем и Светим Духом част и слава вавек. Амин.

НАПОМЕНЕ:

[1] Максимијан II Галерије – зет и савладар Римског цара Диоклецијана; касније његов наследник (од 305-311. год).

[2] Оглашењем се називало претходно испитивање оних који су се припремали за свето крштење и њихово обучавање истинама вере. Оно је трајало од четрдесет дана до три године; а некада се, према приликама скраћивало на неколико дана.

[3] Мт. 5, 15; 13, 44.

[4] Код хришћана првих векова био је обичај да се сваки дан причешћују Светим Тајнама. Али пошто понекад није било могуће служити свету литургију сваки дан, то су Свете Тајне давале вернима да их носе кући, и чувају у свештеним сасудима.

[5] Сравни: Псал. 144, 16.

[6] Спомен светог свештеномученика Антима, епископа Никомидијског, Црква празнује 3. септембра.

[7] Клавдиопољ – град у Малоазијској области

Киликији.

[8]То је било 303. године.

[9]Церера или Деметра – грчко-римска богиња земљорадње и плодности. Врло распрострањена празновања њених празника одликовала се развратом.

[10]Мошти светог мученика Горгонија бише доцније пренесене у Рим.

